

Emma Laurila

YHTEISÖPEDAGOGI KIRJASTOSSA
Tarvitaanko meitä?

Opinnäytetyö
Kansalaistoiminta ja nuorisotyö

Marraskuu 2010

MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU

Mikkeli University of Applied Sciences

KUVAILULEHTI

 MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU Mikkeli University of Applied Sciences	Opinnäytetyön päivämäärä		
Tekijä(t) Emma Laurila	Koulutusohjelma ja suuntautuminen Kansalaistoiminta ja nuorisotyö		
Nimeke Yhteisöpedagogi kirjastossa – Tarvitaanko meitä?			
Tiivistelmä <p>Mikkelin kaupunginkirjastossa käynnistyi tammikuussa 2010 aikuisille suunnattu toiminnallinen kerho, Kirjastoklubi. Kirjastoklubi on opinnäytetyöni toiminnallinen osa, jonka tarkoituksena oli tarjota uudenlaisia kirjastopalveluja sekä mielekästä toimintaa ja tekemistä. Opinnäytetyöni tavoitteena oli pohtia voisiko kirjasto tarjota yhteisöpedagogeille yhden mahdollisen työympäristön ja mitä Kirjastoklubi antoi osallistujilleen.</p> <p>Opinnäytetyön teoreettisessa viitekehyksessä avataan kansalaistoimintaan liittyvää käsitteistöä sekä esitellään yhteisöpedagogien koulutusta ja osaamista. Teoriaosuudessa esitellään myös Suomen yleisten kirjastojen historiaa sekä kirjastolakia - ja -politiikkaa.</p> <p>Kirjastoklubin osallistujilla teetettiin kysely ja loppukeskustelu, jotka ovat opinnäytetyön aineistoa. Jokainen Kirjastoklubin kerta esitellään erikseen. Kirjastoklubi jatkoi toimintaansa syksyllä 2010. Vetäjinä toimivat ensimmäisen Kirjastoklubin osallistujat.</p>			
Asiasanat (avainsanat) kansalaistoiminta, yhteisöllisyys, sosiaalinen pääoma, aktiivinen kansalaisuus			
Sivumäärä 26	<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 50%;">Kieli Suomi</td> <td style="width: 50%;">URN NBN:fi:mamk-opinn2010A1625</td> </tr> </table>	Kieli Suomi	URN NBN:fi:mamk-opinn2010A1625
Kieli Suomi	URN NBN:fi:mamk-opinn2010A1625		
Huomautus (huomautukset liitteistä)			
Ohjaavan opettajan nimi Sari Miettinen	Opinnäytetyön toimeksiantaja Mikkelin kaupunginkirjasto		

DESCRIPTION

 <p>MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU Mikkeli University of Applied Sciences</p>		Date of the bachelor's thesis	
Author(s)		Degree programme and option	
Emma Laurila		Civic Activities and Youth Work	
Name of the bachelor's thesis			
Community educator in library – Are we needed?			
Abstract			
<p>In January 2010 we started an activity club for adults in the library of Mikkeli. The club was called Library Club. The Library Club is the functional part of my bachelor's thesis and it was meant to offer a new kind of activity for the library of Mikkeli and something interesting to do. The goal of my bachelor's thesis is to study if library could be a possible place to work as a community educator. It also aims to find out what Library Club offered for its participants.</p> <p>The theoretical context of this bachelor's thesis explains some of the terms concerning civic activities and presents the education of community educators. The theoretical context also presents some of the history of Finnish libraries and law and political aspects concerning libraries.</p> <p>The participants of Library Club were asked to fill out a form concerning the whole activity and we also had a conversation in the last meeting. Forms and the conversation are the research material of my bachelor's thesis. Every gathering of Library Club is presented individually in this bachelor's thesis. The Library Club continued in fall 2010 and the participants of the first Library Club were the new group leaders.</p>			
Subject headings, (keywords)			
civic activities, social capital, active citizenship			
Pages	Language	URN	
26	Finnish	NBN:fi:mamk-opinn2010A1625	
Remarks, notes on appendices			
Tutor		Bachelor's thesis assigned by	
Sari Miettinen		The library of Mikkeli	

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	2
2	KANSALAISTOIMINTA JA AKTIIVINEN KANSALAISSUUS	3
2.1	Mitä on kansalaistoiminta?.....	3
2.2	Yhteisöllisyys kansalaistoiminnan tuotoksena.....	4
2.3	Sosiaalinen pääoma.....	5
2.4	Aktiivinen kansalaisuus.....	7
3	KIRJASTO YHTEISÖPEDAGOGIN TYÖKENTTÄNÄ.....	7
3.1	Suomen yleisten kirjastojen historiaa.....	7
3.2	Kirjastopolitiikka.....	9
3.3	Kirjaston merkitys yhteisöllisyyden luojana.....	10
3.4	Yhteisöpedagogina kirjastossa.....	11
4	KIRJASTOKLUBIN IDEA.....	13
4.1	Klubipäiväkirja, kysely ja loppukeskustelu.....	14
5	KIRJASTOKLUBI.....	14
5.1	Yrttihauteet ja satu.....	15
5.2	Mielikirjat.....	15
5.3	Salapoliisiseikkailu.....	16
5.4	Kalevala uusiksi.....	16
5.5	Etnoviisut.....	17
5.6	Kirjoista elokuvaksi.....	17
5.7	Nukketeatteri.....	18
5.8	Kiinalainen lyhtyjuhla.....	18
5.9	Kirjojen ruokamaailma.....	18
6	KIRJASTOKLUBIN MERKITYS.....	19
6.1	Kyselyn ja loppukeskustelun antia.....	19
7	POHDINTA.....	21
	LÄHDELUETTELO.....	24

LIITE

1 JOHDANTO

Jo pienestä pitäen olen viihtynyt kirjastossa. Saatoin istua siellä tuntitolkulla tutkimassa kirjoja, jotka näyttivät mielenkiintoisilta. Useimmiten mukaan tarttui muutama opus, joihin oli mukava uppoutua vielä kotona. Suhde kirjastoon on säilynyt tähän asti, tosin kotiin lainattavat teokset ovat hieman erilaisia kuin alakouluikäisenä.

Rakastan siis kirjaston tunnelmaa. Siellä maailman suurimmat tarinat ovat käden ulottuvilla, sieltä löytää vastauksen moniin mieltä arveluttaviin kysymyksiin, siellä kunnioidetaan muiden tiedonjanoa ja rauhan kaipuuta hiljaisuudella. Se on auki koko päivän, sinne voi poiketa käymään tai viettää aikaa.

Yleiset kirjastot ovat suurten muutosten partaalla. Nykyään puhutaan yhdistelmäkirjastoista, jotka tarjoavat perinteisten kirjastopalveluiden lisäksi paljon muuta. Hyvä kirjasto tarjoaa erilaisia palveluita erilaisille asiakkaille ja ryhmille. Kirjastoon ei enää mennä ainoastaan lainaamaan kirjoja tai lehtiä, vaan sinne mennään yhä enemmän viihtymään ja oleskelemaan. Nykypäivän taloudellisessa tilanteessa myös maksuttomien palveluiden merkitys korostuu.

Yhteisöpedagogin työkenttä on laaja, eikä se rajoitu ainoastaan nuorisotyöhön. Yhteisöpedagogilla on valmiudet kohdata erilaisia ryhmiä erilaisissa ympäristöissä, kuten esimerkiksi kirjastossa. Kansalaistoiminnan kenttä avaa monia ovia yhteisöpedagogeille.

Kirjaston ammattitaitoinen henkilökunta varmistaa, että tietoa kaipaava asiakas löytää haluamansa kirjaston uumenista. Onko kirjastossa jo valmiiksi olevalla henkilökunnalla valmiuksia, tietoa, taitoa tai aikaa vastata myös uudenlaisista kirjastopalveluista, vai olisiko siellä kysyntää jollekin muulle ammattikunnalle, kuten esimerkiksi yhteisöpedagogille? Tarvitaanko humanistisen kasvatustieteen ammattilaisia tiedonhaun ja tarinoiden maailmassa?

Aloitimme Mikkelin ammattikorkeakoulun yliopettaja Laura Hokkasen kanssa Kirjastoklubin Mikkelin kaupunginkirjastossa tammikuussa 2010. Kirjastoklubin tarkoituksena on tarjota uudenlaista toimintaa kirjaston asiakkaille. Kirjastoklubi on opinnäyte-

työni toiminnallinen osa ja yksi esimerkki siitä, mitä yhteisöpedagogin työ kirjastossa voisi olla.

Opinnäytetyöni tarkoituksena on tutkia, voisiko kirjasto olla yhteisöpedagogille potentiaalinen työpaikka ja millaisia työmuotoja siellä voi käyttää. Selvitän myös työssäni, mitä Kirjastoklubin kaltainen toiminta antaa osallistujilleen.

2 KANSALAISTOIMINTA JA AKTIIVINEN KANSALAISSUUS

2.1 Mitä on kansalaistoiminta?

Kansalaistoiminta on julkista toimintaa yhteiskunnassa, yhteisön jäsenenä, erilaisissa yhdistyksissä tai kansalaisjärjestöissä. Se on ihmisten aktiivista toimintaa itsestä ulospäin, yhdessä toimien, yhteiseksi hyväksi. Kansalaistoiminta edellyttää osallistumista johonkin – kansalaistoimintaa ei ole yhdistykseen kuuluminen, jos ei ole mukana yhdistyksen toiminnassa. Aktiivisuus, yhdessä toimiminen ja itsestä pois päin suuntautuva toiminta ovat kansalaistoiminnan tunnusmerkkejä. Se ei vaadi taustalle organisaatiota, vaan kaikki kansalaisten yhdessä tekemä toiminta voi olla kansalaistoimintaa. (Harju 2003, 10-11.)

Kollektiiviseen kansalaistoimintaan osallistumista on pidetty yhtenä aktiivisen kansalaisuuden ja sellaiseksi kasvamisen tärkeänä tekijänä. ”Aitoa” kansalaistoimintaa voisi kuvailla spontaaniksi, vapaaksi, rahoituksellisesti riippumattomaksi ja itse tavoitteensa määritteleväksi kollektiiviseksi toiminnaksi. (Harinen, Honkasalo, Souto & Suurpää 2009, 16.)

Kansalaistoiminta antaa ihmisille mahdollisuuden toteuttaa itseään, sillä työelämä ei tarjoa sitä läheskään kaikille. Ihmiset kaipaavat paikkoja, joissa he voivat olla ihmisiä, eivät tietyn ammatin harjoittajia tai yrityksen edustajia. Toimiminen kansalaistoiminnan parissa antaa mahdollisuuden hyvien tekojen tekemiseen. (Harju 2007, 13.)

Asolan (2007, 11) mukaan kansalaistoiminnan motiivit ovat harvoin kylmän järkipäisiä. Tärkeää on, että kansalaistoiminta koetaan itsessään mielekkääksi. Järjestöissä tai verkostoissa luodaan elämää rikastuttavia ihmissuhteita ja esimerkiksi vapaaehtoistyö antaa hyvän mielen. Osallistuminen antaa edellytykset kehitymiselle ja uuden

oppimiselle. Kansalaistoimintaa ja kavereiden kanssa puuhastelua on joskus vaikea erotella. Tärkeintä kuitenkin on, että ihmiset ovat aktiivisia ja tekevät jotain, joka tuottaa heille iloa ja mielihyvää (Harju 2007, 16).

Vaikka kansalaistoiminta muuttaa ympäröivää maailmaa, se joutuu myös sopeutumaan ulkoapäin tulevaan muutokseen. Kyky sopeutua ja aistia vallalla olevat muutokset ovat elintärkeitä kansalaistoiminnan kannalta, jonka vahvuutena on aina ollut joustavuus ja dynaamisuus. (Harju 2007, 19.)

Kansalaistoiminnan voisi siis karkeasti tiivistää yhdessä tekemiseksi yhteiseksi hyväksi. Muutokset ja vallalla olevat trendit on huomioitava myös kansalaistoiminnan piirissä, jotta se saadaan kukoistamaan. Kansalaistoiminta tarjoaa ihmisille muun muassa vastapainon työlle, mutta sen kautta voidaan saada myös jotain suurta ja hyödyllistä aikaan. Kansalaistoiminta ei siis ole pelkkää puuhastelua ja harrastelua, vaan useimmiten siinä on taustalla ajatus paremmasta.

2.2 Yhteisöllisyys kansalaistoiminnan tuotoksena

Yhteisöllisyys on yksi keskeisimpiä kansalaistoiminnan tuotoksia. Yhteisöllisyyttä pyritään edistämään monenlaisissa toiminnoissa, jotka kuuluvat kansalaistoiminnan piiriin.

Yhteisöllisyyden mallina voidaan pitää Rousseau'n esittämää ajatusta: ”Kun ihmiset eivät voi synnyttää uusia voimia, vaan ainoastaan yhdistää ja ohjata niitä, jotka ovat jo olemassa, ei heillä ole säilymisekseen muuta neuvoa kuin muodostaa toisiinsa liittyvä sellainen voimien summa, että se kykenee voittamaan vastuksen saattamalla nämä voimat toimimaan yhdestä ja samasta syystä ja vaikuttamaan samaan suuntaan. Tämä voimien summa saattaa syntyä vain useampien yhteistoiminnasta : mutta kun jokaisen ihmisen voima ja vapaus ovat hänen säilymisensä ensimmäisiä välikappaleita, niin kuinka hän voi sitoa niitä vahingoittamatta itseään ja lyömättä laimin sitä huolenpitoa, minkä hän on itselleen velkaa?”. (Rönneberg 1999, 93.)

Yhteisöllisyys kuuluu ihmisen peruspiirteisiin ja on erottamaton osa hyvää elämää. Se kuuluu ihmisen olemukseen. Ihminen hakeutuu vaistonvaraisesti toisten ihmisten seuraan turvaten näin olemassaolonsa, lajin säilymisen ja toimeentulon. (Hautamäki, Leh-

tonen, Sihvola, Tuomi, Vaaranen & Veijola 2005, 8.) Sosiaaliset suhteet ja yhteisöt ovat ihmisten sosiaalisen turvallisuuden kannalta tärkeitä elementtejä, sillä ihmisellä on mahdollisuus paikantaa itsensä ja rakentaa identiteettiään yhteisön avulla (Rönneberg 1999,93).

Aikaisemmin esimerkiksi kyläyhteisöt olivat vahvoja, sillä niiden yhteisöllisyys perustui tuttuuteen. Yhteisön jäsenet tunsivat kaikki toisensa ja jakoivat samoja arvoja. Uskonnolliset yhteisöt ovat hyvä esimerkki tällaisista yhteisöistä. Nykyään yhteisöt eivät välttämättä rakennu paikallisen vuorovaikutuksen varaan, vaan niiden voima on merkityksen ja identiteetin etsimisessä. Yhteisöt eivät ole sosiaalisia käytäntöjä, vaan symbolisia rakennelmia. (Hautamäki ym. 2005, 8-9.)

Yhteisöllisyys on siis ihmisen peruspiirre. Yhteisöihin kuuluminen antaa turvallisuuden tunnetta ja ihmiset hakeutuvat luonnostaan toistensa seuraan. Ihmisen voisi siis sanoa olevan laumaeläin, joka kaipaa kaltaistensa seuraa. Kirjastoklubi tarjoaa osallistujilleen eräänlaisen lauman, johon heidän on helppo ja mukava tulla.

2.3 Sosiaalinen pääoma

Yhteisöllisyydestä puhuttaessa esiin nousee myös sosiaalisen pääoman käsite ja se on myös jotain, joka lisääntyy esimerkiksi juuri kansalaistoiminnan kautta. Hyypän (2002, 53) mukaan sosiaalinen pääoma on teoreettinen, väljä ja kritiikille altis käsite.

Sosiaalinen verkosto ja siihen sisältyvät luottamussuhteet muodostavat verkoston jäsenten käyttöön sosiaalista pääomaa, joka on tarpeen vaatiessa jäsenten yhdessä tai erikseen käytettävissä. Sitä ei voi irrottaa kantajistaan ja heidän välisistä suhteista, eikä sitä voi sijoittaa sen arvon kasvattamiseksi. (Ilmonen 2000, 10.)

Sosiaalinen pääoma on kansalaisten keskinäistä luottamusta, normeja ja verkostoja, jotka parantavat yhteiskunnan toimintaa. Pohjimmiltaan se on sallivuuden, ihmisoikeuksien, oikeudenmukaisuuden ja täydellisen poliittisen ja taloudellisen osallistumisen takaava laaja-alainen yhteiskunnallinen ominaisuus. Sosiaaliseen pääomaan kuuluu yhteiskunnan sosiaalisiin rakenteisiin juurtuneet normit ja sosiaaliset suhteet, jotka antavat ihmisille mahdollisuuden koordinoida toimintaansa haluttujen tavoitteiden saavuttamiseksi. (Hyypä 2002, 50.)

Luottamus on sosiaalisen pääoman tärkeä elementti, sillä sen avulla sosiaalisesta pääomasta tulee itseään ruokkiva systeemi. Toimijoiden keskinäinen luottamus synnyttää yhteistoimintaa, joka helpottaa toimijoiden koordinaatiota ja kommunikaatiota. Tämä puolestaan vahvistaa vastavuoroisuuden normeja, jotka vahvistavat yhteisyyden tunnetta ja yhteistä identiteettiä, jotka taas voimistavat keskinäistä luottamusta. (Ilmonen 200, 22.)

Sosiaalinen pääoma on siis sosiaalisuuteen liittyvä ilmiö, jota voi kartuttaa sosiaalisten suhteiden kautta. Se vaatii keskinäistä luottamusta toimiakseen ja onnistuessaan se lisää luottamusta entisestään. Kuten aiemmin jo mainitsin, sosiaalinen pääoma ja yhteisöllisyys kulkevat usein rinnakkain.

Vuonna 2007 Norjassa aloitettiin tutkimusprojekti kirjastosta sosiaalisen pääoman tuottajana. Kirjasto ei ole ainoastaan tiedon ja kulttuurin lähde, vaan yhteinen, julkinen tila. Tästä syystä kirjastolla on mahdollisuus olla eläväinen osa paikallista yhteisöä. Tavoitteena projektissa on myös selvittää, kuinka ihmiset yleisesti ottaen suhtautuvat kirjastoihin julkisena tilana ja kohtaamispaikkana. Tutkimusmenetelminä käytetään tarkkailua ja havainnointia, laadullisia haastatteluja sekä eri kohderyhmien haastatteluja. Tavoitteena on ymmärtää, kuinka ihmiset käyttävät kirjastoa tapaamispaikkana ja kansalaisuuden areenana. Projekti jatkuu vuoden 2011 puoliväliin asti. Tutkimus toteutetaan Oslossa kolmen eri kaupunginosan kirjastoissa, sekä Tromssan kaupungissa. Kohteet on valittu monikulttuurisuuden, sosiaalisen vaihtuvuuden sekä historian perusteella. (PLACE 2010.)

Kirjasto on avoinna kaikelle kansalle ja tarjoaa siten mahdollisuuden sosiaalisen pääoman luomiseen. Luottamus ja sosiaalinen pääoma lisääntyvät kirjaston tarjotessa kohtaamispaikan, jossa vuorovaikutus erilaisten ryhmien kanssa kasvaa. (Vårheim 2008.)

Sosiaalisen pääoman synnyn voi ymmärtää monella tavalla. Yksi tapa ajatella on, että sosiaalinen pääoma saa alkunsa kun ihmiset osallistuvat vapaaehtoisiin yhdistyksiin ynnä muihin vapaamuotoisiin kohtaamisiin esimerkiksi ostoskeskuksissa, bussipysäkillä tai vaikkapa yleisessä kirjastossa. (Vårheim 2008.)

Voi myös ajatella, että sosiaalinen pääoma syntyy korruptoitumattomien julkisten palveluiden kautta, jotka tarjoavat samat edut kaikille. Tällaisia palveluja voivat olla esimerkiksi koulu, oikeusjärjestelmä, terveys- ja sosiaalipalvelut ja yleinen kirjasto.

2.4 Aktiivinen kansalaisuus

Yhteisöpedagogin toimenkuvaan kuuluu ihmisten aktiivisen kansalaisuuden edistäminen. Käsite liittyy läheisesti myös yhteisöllisyyteen ja osallisuuteen. Kansalainen voi olla aktiivinen henkisesti, kulttuurisesti, aatteellisesti, yhteiskunnallisesti, poliittisesti ja toiminnallisesti. Aktiivisuus voi olla osallistumista ja vaikuttamista aatteellisissa yhdistyksissä, puolueissa tai ammattiliitoissa. Aktiivinen kansalainen voi olla myös tietoisia valintoja tekevä kuluttaja. (Opetusministeriö 2005, 44.)

Aktiivinen kansalainen toteuttaa rooliaan esimerkiksi äänestämällä tai osallistumalla kansalaisyhteiskunnan toimintaan, mutta aktiivinen kansalaisuus on myös julkiseen keskusteluun osallistumista tai erilaisten ostopäätösten tekemistä (Keinänen & Mäkeläinen 2009, 186). Voisi siis sanoa, että aktiivinen kansalaisuus on tavoitteellista toimintaa yhteiskunnassa.

Aktiivisuuteen kuuluu myös toiminnallisuus. Toiminnallinen kansalainen on esimerkiksi aktiivinen järjestötoimija tai vapaaehtoinen osallistuja. Toiminnallinen kansalainen haluaa toimia itselle tai muille tärkeän asian puolesta. (Opetusministeriö 2005, 44.)

3 KIRJASTO YHTEISÖPEDAGOGIN TYÖKENTTÄNÄ

3.1 Suomen yleisten kirjastojen historiaa

Tarkastelemalla Suomen yleisten kirjastojen historiaa huomataan, etteivät kirjastot ole olleet itsestäänselvyys alusta alkaen. Paljon on ehtinyt tapahtua ennen nykyisen kirjastolaitoksen muodostumista. Kautta aikain on taisteltu ja tehty töitä kirjastojen perustamiseksi ja säilyttämiseksi. Nykyään tehdään töitä, jotta kirjastot säilyttäisivät asiakkaansa ja olisivat enemmänkin yhteisöllisiä olohuoneita kuin tiedonhakupaikkoja. Seuraavassa esittelen tiivistetysti sellaisten kirjastojen syntyä, joita voidaan verrata nykyiseen yleisten kirjastojen malliin.

Suomen ensimmäinen rahvaan kirjasto oli Anjalan Reginakoulun kirjasto. Se perustettiin vuonna 1803. Reginakoulun kirjaston kirjat oli tarkoitettu muillekin kuin koululaisille, joten se poikkesi muista aikansa kirjastoista. (Mäkinen 2009a, 82.)

Vuosina 1836–37 kansankirjastoinnovaatio saapui Suomeen. Vuoden 1836 joulukuussa perustettiin Tampereelle lainakirjastoseura. Seuraavan vuoden alussa Pohjan pitäjään perustettiin pitäjäkirjasto, joka sai Sensuurihallituksen luvan. Tuona aikana sensuuri oli vahva Suomessa. Pitäjänkirjastoja ja kirkonkirjastoja perustettiin eri puolille Suomea. (Mäkinen 2009a, 95.)

1800-luvun puoliväli oli hyvin merkittävää aikaa kansankirjastojen synnyn kannalta. Lehtiin kirjoiteltiin artikkeleita, joissa heräteltiin ajatusta kirjavarastojen yhdistämisestä, jotta myös vähävaraisilla olisi mahdollisuus niitä hyödyntää. (Mäkinen 2009b, 105.) Niihin aikoihin kirjastoja perustivat erilaiset osakunnat. Nämä kirjastot saivat kritiikkiä siitä, ettei niissä otettu huomioon mahdollisten asiakkaiden tarpeita ja mielihiteitä. (Mäkinen 2009b, 113.) Myös papit perustivat kirjastoja seurakuntien yhteyteen (Mäkinen 2009c, 139).

Naiset olivat hyvin ratkaisevassa asemassa kirjastojen perustamisessa. Kirjastoja perustivat muun muassa nuoret säätyläisnaiset, jotka perustivat ensimmäisen kaupungin kansankirjaston Raumalle. Helsingissä taas aloitteen kirjaston perustamiseksi teki rouvasväen yhdistys. (Mäkinen 2009c, 149.) 1800- ja 1900- lukujen taitteessa Suomessa oli noin kaksi tuhatta pientä kansankirjastoa (Vatanen 2009, 235).

Pikkuhiljaa eri puolille Suomea perustettiin kirjastoja, joita pystyy jo vertaamaan nykypäivän kirjastoon. Ensimmäisiä niistä olivat Kallioon vuonna 1912 perustettu uuden aikainen sivukirjasto, sekä Turun uudistettu kansankirjasto 1910. Turun kirjastossa käyttöön otetut uudistukset tulivat myös yleiseen käyttöön kirjastolaitoksessamme. (Vatanen 2009, 244-262.)

Sodat vaikuttivat tietysti myös kirjastojen toimintaan, kuten kaikkeen muuhunkin. Sotien jälkeen aloitettiin uudelleenrakennus kaikessa. Ensimmäinen kirjastolaki säädettiin vuonna 1961 ja se oli mullistava askel eteenpäin yleisten kirjastojen historiassa. (Mäkinen 2009d, 387.) Ensimmäinen maakuntakirjasto perustettiin Joensuuhun vuon-

na 1962. Siitä lähtien maakuntakirjastoja perustettiin tasaiseen tahtiin ympäri Suomea. (Mäkinen 2009d, 411.)

Suomen yleisten kirjastojen historia on tietysti paljon monivaiheisempi ja värikkäämpi kuin tässä esitelty tiivistelmä. Kuitenkin jo kirjoitetusta sanasta lähtien on elänyt ajatus yhteisistä kirjavarastoista, jotka olisivat kaikkien käytettävissä.

3.2 Kirjastopolitiikka

Opetusministeriön kirjastopolitiikan tavoitteena on varmistaa kansalaisten tiedon ja kulttuurin saatavuus ja saavutettavuus verkottuneessa tieto-, kansalais- ja oppimisyhteiskunnassa. Kirjastopolitiikka on opetusministeriön tahtotila, jossa määritetään Suomen yleisten kirjastojen toiminnan suunta ja päämäärä. (Opetusministeriö 2009, 6.)

Ohjelman keskeisimpiä viestejä on, että asukkaiden tarpeista vastaavat, kehittyneet kirjasto- ja tietopalvelut vähentävät digitaalista kuilua ja tiedollista syrjäytymistä asukkaiden keskuudessa. Asiantuntijuus, erikoistuminen ja laatu ovat hyvän kirjaston tunnusmerkkejä ja asiakaskunnan erilaiset tarpeet ja vaatimukset lisäävät korkeasteen ammattihenkilöstön tarvetta. (Opetusministeriö 2009, 7.)

Opetusministeriön mukaan (2009,30) yleisten kirjastojen kehittäminen takaa kansalaisten tiedollisen tasa-arvon sekä vähentää tiedollista ja sosiaalista syrjäytymistä ja eriarvoisuutta. Hyvä, kehittynyt kirjasto on aktiivinen, vaihtoehtoja tarjoava paikka, joka edistää kansalaisten osallisuutta, lisää yhteisöllisyyttä ja yhteisön identiteettiä. Kirjasto on kansalaisten yhteinen olohuone – kolmas tila kodin ja työpaikan rinnalla.

Tiivistetysti kirjastopolitiikan viesti on, että panostamalla yleisten kirjastojen palvelujen laatuun ja osaamistaidon nostamiseen varmistetaan kansalaisten sivistykselliset perusoikeudet. Tämä vähentää eriarvoisuutta sekä tiedollista että sosiaalista syrjäytymistä. Kirjastot ovat ei- muodollisia oppimistiloja, jotka parhaimmillaan tukevat yhteisöllisyyttä, osallisuutta ja monikulttuurisuutta. (Opetusministeriö 2009, 6-7.)

3.3 Kirjaston merkitys yhteisöllisyyden luojana

Kirjastolain toisen pykälän mukaan yleisten kirjasto- ja tietopalveluiden tavoitteena on edistää väestön yhtäläisiä mahdollisuuksia sivistykseen, kirjallisuuden ja taiteen harrastukseen, jatkuvaan tietojen ja taitojen ja kansalaisvalmiuksien kehittämiseen, kansainvälistymiseen ja elinikäiseen oppimiseen. (Kirjastolaki 904/1998.) Jokaisella tulee siis olla yhtäläiset mahdollisuudet sivistykseen ja kulttuuriin.

Suomalaisessa yhteiskunnassa yleinen kirjasto on avoin kaikille ja helposti saavutettavissa. Se välittää kulttuuriperintöä, rakentaa ja tukee yhteisöllisyyttä sekä sosiaalista pääomaa ja on kuntalaisille kulttuurinen ja sosiaalinen tila. (Kirjastostrategia 2010, 11.) Yleinen kirjasto on yksi tärkeimmistä tavoista toteuttaa tietoyhteiskunnan kansalaisuuden perusedellytykset ja se on keskeisin käyttäjän tarpeita palveleva sivistys- ja kulttuuripalvelu. Kirjasto vaikuttaa laajasti oppimiseen, opetukseen ja aktiiviseen kansalaisuuteen. (Kirjastostrategia 2010, 6.)

Tietoyhteiskunnan perusarvoihin lukeutuu muun muassa oikeus ja kyky tietoon, kansalaisuuteen sekä itseilmaisuun ja luovuuteen. Suomessa, kuten myös muissa Pohjoismaissa, kirjastoon luotetaan ja sillä on suuri sosiaalinen pääoma. (Kirjastostrategia 2010, 10.) Voidaan siis ajatella, että kirjaston tarjoamiin palveluihin yleisesti ottaen luotetaan. Tämä on loistava edellytys uudenlaisten kirjastopalveluiden kehittämiseksi.

Menestyäkseen kirjaston on osattava kohdata erilaisia asiakkaita ja vaikka kirjat ovat edelleen keskiössä, on panostettava vaihtoehtoisten palveluiden kehittämiseen ja tarjontaan (Opetusministeriö 2009, 14). Kirjastojen viihtyisät tilat ja pitkät aukioloajat luovat turvallisen kohtaamispaikan, joka parhaimmillaan tukee yhteisöllisyyden ja osallisuuden rakentumista (Opetusministeriö 2009, 16). Kirjastolla on siis jo valmiiksi kaikki edellytykset tarjota asiakkailleen yhteisöllisyyttä ja sosiaalista pääomaa lisääviä palveluita.

3.4 Yhteisöpedagogina kirjastossa

Yhteisöpedagogit valmistuvat kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelmasta, joka on laajuudeltaan 210 opintopistettä. Opinnot kestävät noin 3,5 vuotta. Kansalais-

toiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelmasta valmistuneella on valmiudet toimia asi-
antuntijatehtävissä nuorisotyön, nuorisopolitiikan, vapaa-aikatoiminnan ja järjestötyön
kentällä. Yhteisöllinen osaaminen on opintojen keskiössä, ja opiskelijat harjaannutta-
vat vuorovaikutukseen, ryhädynamiikkaan ja ilmaisuun liittyviä taitoja koko koulu-
tushjelman ajan. Tulevat yhteisöpedagogit oppivat tunnistamaan ja tulkitsemaan ajan
ilmiöitä paikallisesti sekä maailmanlaajuisesti ja oppivat soveltamaan tietojaan eri
tilanteisiin. (MAMK 2008, 42.)

Opinnot tarjoavat opiskelijalle valmiudet työskennellä erilaisten yhteisöjen parissa
sekä taitoa tukea ja ohjata yhteisöllisyyden kehittymistä osallistavan toiminnan kei-
noin. Yhteisöpedagogin ammattitaito perustuu yhteisölliseen, pedagogiseen, yhteis-
kunnalliseen ja kehittämisosaamiseen. Koulutusohjelman tavoitteena on kouluttaa
laaja-alaisia ja uudistumiskykyisiä pedagogisia osaajia ja yhteiskuntakriittisiä toimi-
joita ohjaus-, kasvatustieteiden, koulutus-, aktivointi-, organisointi-, suunnittelu- ja kehittä-
mistehtäviin kansalaistoiminnan, järjestö- ja nuorisotyön moninaisille työkentille.
(HUMAK 2009, 17.)

Yhteisöpedagogin osaaminen rakentuu monitieteelliselle perustalle johon kuuluu esi-
merkiksi sosiaalipedagogiikka, kasvatustieteet ja yhteiskuntatieteet (MAMK 2009,
36). Yhteisöpedagogit saavat siis opintojensa aikana laajan katsauksen eri tieteenaloi-
hin sekä työmuotoihin ja tästä syystä heillä on potentiaalia työskennellä lukuisissa eri
ympäristöissä ja eri kohderyhmien kanssa. Tuleva yhteisöpedagogi saa jo opintojensa
aikana runsaasti kokemusta erilaisten ryhmien ohjaamisesta. Yhteisöpedagogi ei siis
ole ainoastaan nuorisotyön ammattilainen, vaan hänellä on valmiudet toimia eri ikäis-
ten ihmisten ja erilaisten yhteisöjen kanssa.

Yhteisöpedagogien koulutusohjelmanimikkeessä - kansalaistoiminta ja nuorisotyö -
kansalaistoiminta on toinen suuri teema, joten heidän tulee osata tuottaa toimintaa,
jonka voi tulkita kansalaistoiminnaksi. Kirjastoklubiin osallistuminen on kansalais-
toimintaa, sillä osallistujat ovat mukana vapaaehtoisesti ja osallistumisellaan he anta-
vat muillekin mahdollisuuden osallistua. Kirjastoklubia ei olisi ilman osallistujiaan.

Kirjastoklubi toi yhteen joukon ihmisiä, joista suurin osa oli toisilleen tuntemattomia.
Onnistuessaan Kirjastoklubi lisää osallistujiansa sosiaalista pääomaa, antaa heille yh-
teisöllisyyden tunteen, sekä mahdollisuuden osallisuuteen omassa ryhmässään. Ta-

voitteena oli siis, että Kirjastoklubi olisi sosiaalinen tapahtuma, joka tarjoaisi osallistujilleen jotain uutta ja virkistävää.

Kirjastolaissa määritellään, että kirjaston tulee edistää ihmisten kansalaisvalmiuksia. Yhteisöpedagogin ammattitaitoon lukeutuu kyky toiminnan kokonaisvaltaiseen kehittämiseen, yhteisöllisyyden rakentamiseen, yksilöiden ja ryhmien innostamiseen sekä sosiaalisesti kestävänsä kehityksen tukemiseen (HUMAK 2010). Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelman opintojaksoilla opitaan muun muassa yhteisöllisyyttä ja osallisuutta edistäviä menetelmiä ja niiden soveltamista eri ihmisryhmien kanssa, sekä edistämään eri ihmisryhmien aktiivista kansalaisuutta. (MAMK 2010)

Yhteisöllisyys ja kansalaisvalmiudet on otettu huomioon myös Opetusministeriön kirjastopolitiikassa : ”Kirjastotilan merkitys kohtaamis- ja tapahtumapaikkana kasvaa. Siellä sekä poiketaan että oleskellaan. Hyvä kirjasto tarjoaa tilat ja palvelut opiskelemaan työskentelyyn. Kirjasto tarjoaa tilan myös hiljaisuudelle ja keskittymiselle. Se torjuu yksinäisyyttä ja tukee yhteisöllisyyttä. Siellä voi kohdata paikallista väestöä kaikessa moninaisuudessaan.” (Opetusministeriö 2009, 14-15.)

Kirjastojen elinehtona on kyky uudistua sekä ennakoita asiakkaiden tarpeet. Asiakkaiden vaatimustaso nousee koko ajan ja he myös tiedostavat oikeutensa saada hyvää, asiantuntevaa ja monipuolista palvelua. Kirjastojen on siis vastattava asiakkaiden tarpeisiin uudistamalla ja tuottamalla uudenlaisia palveluja. (Sallmén 2007, 18.)

Kirjastot ovat viime vuosina olleet mukana erilaisissa kampanjoissa esimerkiksi tarjoamalla tiloja, järjestämällä tilaisuuksia sekä opastamalla asiakkaita muiden palveluntarjoajien kanssa. Tällainen yhteiskunnallinen osallistuminen nostaa kirjastojen profiilia ja asiakkaat saavat kuvan muuntautumiskykyisestä ja uudenlaisesta kirjastolaitoksesta. (Sallmén 2007, 19.)

Kirjastojen tulisi siis olla yhteisöllisiä paikkoja, joissa on tarjolla erilaisia toimintoja eri kävijäkunnille. Sen tulee tarjota mahdollisuus rauhaan ja hiljaisuuteen, töiden tekemiseen, opiskeluun, tiedonjonon sammuttamiseen sekä oleskeluun. Yhteiskunnallinen osallistuminen on myös avainasemassa, sillä siten nostetaan kirjastojen imagoa. Tämä kaikki lisättäisiin kirjastonhoitajien jo suureen työsarjaan. Yhteisöpedagogilla

on valmiudet tuottaa edellä mainittuja palveluja ja toimintoja - esimerkiksi juuri Kirjastoklubin kaltaista toimintaa.

4 KIRJASTOKLUBIN IDEA

Kirjastoklubi oli aikuisille suunnattu toimintakerho. Klubi kokoontui kevään 2010 aikana yhdeksän kertaa ja joka kerralle oli eri tema, joita olivat sadut, mielikirjat, Kalevala, salapoliisiseikkailu, Kiinalainen lyhtyjuhla, nukketeatteri, kirjojen ruokamaailma, kirjasta elokuvaksi ja etnoviisut. Kirjastoklubin tarkoituksena oli tarjota virikkeitä, toimintaa, elämyksiä sekä uudenlainen tapa viettää aikaa kirjastossa. Tavoitteena oli myös oppia käyttämään kirjaston palveluja laajemmin.

Ensimmäinen ajatus Kirjastoklubin kaltaisesta toiminnasta tuli Laura Hokkaselta. Hän esitteli ajatuksensa ryhmällemme ja minä innostuin siitä heti. Tämän jälkeen kokoonnuimme Hokkasen kanssa useasti ja työstimme ideaa eteenpäin. Pohdimme sekä yhdessä, että erikseen millaista toimintaa Kirjastoklubi voisi sisältää. Ideat oikeastaan vain "tulivat jostain", eli tarkempaa selitystä valituille teemoille tuskin osaamme kumpikaan antaa. Kirjasimme ajatukset paperille ja yhdessä valitsimme mielestämme parhaimmat ja toimivimmat ideat. Suunnittelimme yhdessä Kirjastoklubin rungon ja jaioimme vetovastuukerrat. Pyrimme saamaan toiminnasta mahdollisimman monipuolista ja mielekästä, sekä myös kirjaston tiloja, aineistoja ja palveluja esittelevää. Minä puolestani aloin ideoida opinnäytetyöni aihetta ja tutkimuskysymyksiä.

Oman vetovastuukerran suunnittelu oli omalla vastuulla. Toki saimme ideoita ja vetoapua toisiltamme. Olimme myös alun perin sopineet suurin piirtein, mitä milläkin kerralla tehdään, joten omalla vetovastuulla tärkeintä oli toiminnan konkretisoiminen sekä ohjaus. Laura Hokkasen vetovastuulla olivat teemat yrttihauteet ja satu, salapoliisiseikkailu, Kalevala uusiksi ja Nukketeatteri. Minun vetovastuullani olivat mielikirjat, etnoviisut, kirjoista elokuvaksi sekä kirjojen ruokamaailma. Kiinalainen lyhtyjuhla oli Hokkasen ideoima, mutta hän ei itse päässyt paikalle, joten minä otin vetovastuun kyseisestä temasta.

4.1 Klubipäiväkirja, kysely ja loppukeskustelu

Pidin koko Kirjastoklubin ajan klubipäiväkirjaa, johon kirjasin jokaisen kerran jälkeen mitä tehtiin ja miten se sujui. Klubipäiväkirjasta löytyy jokaisen kerran suunnitelma sekä havainnointini sen kerran sujuvuudesta, ryhmän osallistumisinnokkuudesta ja ryhmäläisten keskinäisestä kemiasta. Klubipäiväkirjan havainnoiteja esitellään seuraavassa luvussa, jossa kerrotaan tarkemmin Kirjastoklubin toteutuksesta ja jokaisesta teemakerrasta erikseen.

Klubipäiväkirjaan kirjoittamieni havaintojen lisäksi teetin osallistujilla kyselyn (LIITE), jossa kyselin heiltä Kirjastoklubin toiminnasta. Aineiston analyysissä keskityn teemoihin mitä Kirjastoklubi on antanut osallistujilleen ja mitä kehitettävää siinä vielä olisi.

Ajatus osallistujien yksittäisistä haastatteluista ei sopinut omaan visiooni, sillä halusin säilyttää Kirjastoklubissa rennon ja leppoisan ilmapiirin. Moni olisi saattanut jännittää kahdenkeskistä haastattelua, joten päätin teettää osallistujilla yhteisen loppukeskustelun. Kirjastoklubi toimi ryhmänsä voimin, joten siksi halusin haastatella kaikkia yhdessä. Yksilön ääni pääsi kuuluville kyselyn kautta. Kyselyn ja loppukeskustelun antia esitellään myöhemmin tässä opinnäytetyössä.

5 KIRJASTOKLUBI

Kirjastoklubin voi liittää kansalaistoiminnan kentälle, sillä sitä tehtiin vapaaehtoisesti, siinä toimittiin muiden hyväksi ja toiminta oli julkista ja kaikille avointa. Tarkoituksena oli lisätä osallistujien sosiaalista pääomaa ja parhaimmillaan saada aikaan uusia ystävyksiä osallistujien välille. Kuten Asola (2007, 11) sanoo, osallistumalla he antoivat itselleen mahdollisuuden.

Kirjastoklubi oli osallistujilleen maksuton, eikä siihen tarvinnut erikseen ilmoittautua. Osallistujat saivat itse valita mieleisensä teemakerrat, joihin halusivat tulla mukaan. Missään vaiheessa ei kerätty nimilistoja tai yhteystietoja, vaan halutessaan osallistujat saivat olla täysin anonyymeja. Seuraavassa esittelen jokaisen Kirjastoklubikerran teeman ja kerron, kuinka kerta kokonaisuudessaan sujui.

5.1 Yrttihauteet ja satu

Kirjastoklubi käynnistyi teemalla yrttihauteet ja satu. Ensimmäisellä kerralla paikalle saapui viisitoista uteliasta osallistujaa. Aluksi osallistujat saivat kuunnella pienen luennon liittyen satuihin ja satujen historiaan. Luennon aikana he pääsivät nauttimaan myös lämpimästä katajanoksa- ja merisuolajalkakylvystä. Lopuksi luimme heille yhdessä Janoschin sadun Oi ihana Panama.

Kirjastoklubin suunnitteluvaiheessa kirjaston puolelta tuli toive, että harrastaisimme jokaisella klubikerralla kirjavinkkausta, eli esittelisimme teemoihin liittyvää kirjallisuutta. Tällä kertaa näytillä oli satukirjoja, sekä yrttihoitoihin liittyvää kirjallisuutta.

Ensimmäinen Kirjastoklubin kokoontuminen oli onnistunut, sillä paikalle saapui odotettua enemmän väkeä. Osallistujat olivat jo heti aluksi aktiivisia - he kyselivät ja kommentoivat sekä kuuntelivat kertomaamme satua intensiivisesti. Eräs osallistujista jakoi kaikkien kanssa muiston, joka oli herännyt kyseisellä Kirjastoklubi-kerralla: hän oli lapsena käynyt nykyisen kirjaston läheisessä rakennuksessa satutuokioilla ja kun hän kuunteli Oi ihana Panama - satua, oli kyseiset tuokiot palautuneet hänen mieleensä.

5.2 Mielikirjat

Ensimmäisessä Kirjastoklubin kokoontumisessa kehotimme osallistujia ottamaan seuraavaksi kerraksi mukaan lempiteoksiaan, sillä seuraava teemamme oli mielikirjat. Paikalla oli jälleen mukavasti osallistujia ja suurin osa oli ottanut mukaan lempiteoksiaan. Osallistujat jakautuivat pieniin ryhmiin, joissa he kävivät aluksi vapaata keskustelua omista mielikirjoistaan. Keskustelun jälkeen teetimme ryhmillä pieniä tehtäviä, joihin tarvittiin osallistujien mukana tuomiaan teoksia. Ryhmät tekivät muun muassa oman tarinan, joka koostui kirjoista poimitusta lauseista. Toisessa tehtävässä ryhmät keksivät mielikirjojaan kuvaavia adjektiiveja, jotka lisättiin kerran lopussa ennalta kirjoitettuun tarinaan, josta puuttui kaikki adjektiivit.

Ryhmissä keskusteltiin avoimesti ja aktiivisesti. Vaikka osallistujat eivät tunteneet toisiaan kovin hyvin, jakoivat he silti ryhmänsä kanssa hyvin henkilökohtaisia asioita. Kirjavinkkaukseen olimme tällä kertaa valinneet ystävien ja läheisten mielikirjoja.

Keskustelu mielikirjoista sekä niiden herättämistä tuntemuksista oli erittäin vilkasta. Vaikka osallistujat eivät tunteneet toisiaan hyvin, kertoivat he hyvin avoimesti esimerkiksi omasta elämästään. Mielikirjateema siis herätti selvästi monenlaisia tunteita osallistujissa ja kaikki olivat hyvin avoimesti mukana.

5.3 Salapoliisiseikkailu

Salapoliisiseikkailun myötä osallistujat pääsivät seikkailemaan kirjaston uumeniin. Seikkailun tavoitteena oli löytää aarre. Osallistujien tehtävänä oli selvittää puhelinnumero, johon soittamalla he saivat vihjeen aarteen olinpaikasta. Jokaista puhelinnumeron lukua varten oli oma vihje, joka piti selvittää. Vihjeet oli kätketty eri puolille kirjastoa monelle eri osastolle, joten osallistujat joutuivat samalla opettelemaan kirjaston käyttöä.

Osallistujat jakautuivat kahteen ryhmään ja ryhmäläiset tekivät yhdessä töitä päämääränsä saavuttamiseksi. Molemmat ryhmät selvittivät kaikki vihjeet ja löysivät aarteen. Tällä kertaa asetimme näytille dekkareita sekä arvoituksiin ja mysteereihin liittyvää kirjallisuutta.

Kuljin itse toisen ryhmän mukana ja oli mielenkiintoista seurata ryhmän toimintaa. Eräs osallistujista pääsi kokeilemaan elämänsä ensimmäistä kertaa tietokonetta ja osa ryhmästä oppi, mitä hyllyjen numerokoodit tarkoittavat. Kirjasto tuli siis kokonaisuutena tutummaksi joillekin.

5.4 Kalevala uusiksi

Jatkoimme seikkailun parissa myös Kalevala-kerralla. Samalla viikolla vietettiin Kalevala-päivää, joten teema oli hyvin ajankohtainen. Saimme mukaan muutamia vapaaehtoisia esittämään kalevalaisia hahmoja, joita osallistujien tuli etsiä eri puolilta kirjastoa vihjeiden perusteella. Jokainen hahmo antoi uuden vihjeen, joka johti seuraavan hahmon luo. Tavoitteena oli löytää avain, jolla he saivat Antero Vipuselta kolme voimallista sanaa. Muita etsittäviä hahmoja oli Louhi, Ilmarinen, Marjatta, Aino, Joukahainen ja Väinämöinen.

Saimme paikan päälle myös Kalevalaisia naisia, jotka kertoivat yhdistyksensä toiminnasta ja olivat esittämässä hahmoja. Olimme jälleen jakautuneet kahteen ryhmään, mutta tällä kertaa ainoastaan toinen ryhmä suoriutui seikkailusta. Kirjavinkkauksessa oli Kalevala sekä muuta siihen liittyvää kirjallisuutta.

5.5 Etnoviisut

Kirjastoklubiin saatiin hieman kansainvälistä tunnelmaa etnoviisujen myötä. Olimme tehneet etukäteen pieniä tietopaketteja eri maista ja niiden musiikista. Osallistujille arvottiin omat edustusmaat, joista heidän tuli etsiä lisää tietoa ja esitellä se muille. Esittelyn lopuksi kuuntelimme kyseisen maan kansanmusiikkia ja musiikkinäytteelle annettiin pisteitä.

Arvonnan tuloksena etnoviisut järjestettiin Japanin, Etelä-Korean, Algerian, Tansanian, Etiopian sekä Vietnamin kesken. Voittajaksi selvisi tällä kertaa Japani. Osallistujilla oli kertoa myös omakohtaisia kokemuksia kyseisistä maista, mikä toi lisäväriä maiden esittelyihin. Tällä kertaa esillä oli kirjallisuutta eri maista sekä etnoviisumaiden matkaoppaita.

5.6 Kirjoista elokuvaksi

Monet kirjat ovat päässeet myös valkokankaalle. Kirjoista elokuvaksi – kerralle valittiin Walt Disneyn versio Robin Hoodista. Pyysimme osallistujia perehtymään aiheeseen esimerkiksi lukemalla jonkin Robin Hoodista kertovan teoksen. Ennen elokuvan alkua keskustelimme hieman, mitä hahmo nimeltä Robin Hood tuo kenenkin mieleen.

Elokuvan aikana oli mielenkiintoista seurata, kuinka aikuiset ihmiset eläytyvät lapsille suunnattuun elokuvaan. Elokuvan jälkeen tunnelma oli iloinen ja leppoisa. Vaikka elokuva on suunnattu lapsille, pitivät osallistujamme siitä kovasti. Keskustelu elokuvan jälkeen oli erittäin vilkasta. Elokuva herätti osallistujissa erilaisia muistoja, joita he jakoivat avoimesti muiden kanssa. Elokuvakerralla vinkkasimme luonnollisesti kirjoja Robin Hoodista.

5.7 Nukketeatteri

Nukketeatterikerralla päästettiin luovuus valloilleen. Askartelimme jokainen oman käsinuken vanhoista villasukista. Muita käytettävissä olevia materiaaleja olivat muun muassa eriväriset langat, napit, nauhat, kankaanpalat ym. Olimme valinneet etukäteen näytelmiä, joiden mukaan jokaiselle annettiin oma rooli. Omasta käsinukestaan sai tehdä joko oman roolin mukaisen tai ihan sellaisen kuin itse haluaa.

Kun kaikki olivat saaneet oman nukkensa valmiiksi, jakauduimme omiin esitysryhmiimme ja esitimme pienet näytelmät. Kaikki osallistuivat innokkaasti sekä hahmojen tekoon, että näytelmään. Askartelun aikana keskustelu oli vilkasta ja osallistujat oppivat jälleen uusia asioita toisistaan.

5.8 Kiinalainen lyhtyjuhla

Kansainvälisissä tunnelmissa jatkettiin kiinalaisessa lyhtyjuhlassa. Juhla ei mennyt täysin kaavan mukaan, sillä vetovastuu oli Laura Hokkasella, mutta hän oli jumissa ulkomailla kansainvälisen lentokiellon vuoksi. Päätimmekin pitää Kirjastoklubin oman kiinalaisen lyhtyjuhlan.

Aluksi kävimme läpi kiinalaisen lyhtyjuhlan historiaa ja perinteitä. Tämän jälkeen jakauduimme kahtia – toinen ryhmä askarteli kiinalaisia lyhtyjä ja toinen leipoi kuukakkuja. Koristelimme juhlatilan lyhdyillä ja taustalla soi kiinalainen kansanmusiikki. Leivosten valmistuttua nautimme vihreää teetä, söimme kuukakkuja ja puhelimme viisaita.

Saimme aikaiseksi mukavan juhlan, vaikka se ei mennytkään täysin oikean kaavan mukaan. Lopuksi osallistujat saivat vastata Kirjastoklubin palautekyselyyn, joka siis on opinnäytetyöni aineistoa.

5.9 Kirjojen ruokamaailma

Kirjastoklubin viimeisessä kokoontumisessa palasimme jälleen satujen maailmaan. Ohjelmassa oli kerrospannukakun leipominen Viirun syntymäpäivät – teoksen ohjeen mukaan. Luimme satua pätkittäin leipomisen lomassa. Viimeisellä kerralla tunnelma

oli vapautunut ja rento. Osallistujat juttelivat vilkkaasti keskenään ja yhteistyö leipomisessa sujui erinomaisesti.

Viimeisellä kerralla kävimme myös pienen loppukeskustelun liittyen koko Kirjastoklubiin. Erityisesti Kirjastoklubin jatko puhututti. Osallistujat toivoivat, että toiminta saataisiin jatkumaan jossain muodossa myös seuraavana syksynä ja ajatus osallistujavetoisesta Kirjastoklubista heräsi. Ajatuksena oli siis, että osallistujat itse olisivat vastuussa Kirjastoklubikertojen ohjauksesta vuorotellen.

6 KIRJASTOKLUBIN MERKITYS

Kirjastoklubi toi yhteen joukon ihmisiä, joista suurin osa oli toisilleen tuntemattomia. He osallistuivat yhdessä uudenlaiseen toimintaan tutussa ympäristössä. He oppivat uusia asioita kirjastosta, itsestään ja toisistaan. Seuraavaksi esittelen kyselyn ja loppukeskustelun antia. Kursivoidut tekstinpätkät ovat suoria lainauksia kyselyvastauksista.

6.1 Kyselyn ja loppukeskustelun antia

Kyselyyn vastasi kahdeksan ihmistä. Kyselyyn vastanneet olivat suurimmaksi osaksi vakiokävijöitä, joista osa oli ollut mukana jokaisella kerralla. Kysely teetettiin toiseksi viimeisellä Kirjastoklubikerralla, jolloin teemana oli Kiinalainen lyhytjuhla. Vastaajat käyttivät kyselyn täyttämiseen noin 15–20 minuuttia.

Kyselyyn vastaajien mukaan Kirjastoklubi oli muun muassa uusi ja virkistävän erilainen tapa olla kirjastossa. Se oli moniaiheinen ja kirjastonkäyttöä konkretisoiva sekä positiivinen sosiaalinen tapahtuma. Se myös lähensi osallistujia kotipaikkakirjastoon. Erään vastaajan mukaan se oli muuta kuin etukäteen odotti ja kyseisen vastaajan mukaan Kirjastoklubi-nimi oli harhaanjohtava.

"Hauska juttu. Uusi ja virkistävän erilainen tapa olla kirjastossa ja olla yhdessä."

"Erittäin mielenkiintoinen kokeilu kohderyhmänä aikuiset kirjaston käyttäjät. Se on ollut myös positiivinen sosiaalinen tapahtuma, jota on jo ennakkoon odottanut."

Kysyttäessä mitä Kirjastoklubi antoi osallistujilleen, saatiin monipuolisia vastauksia. Se antoi mahdollisuuden tutustua kirjastoon sekä sen oheistoimintoihin sekä vihjeitä erilaisten kirjojen lukemiseen. Käytännön antia enemmän esiin nousi sosiaalisia ja emotionaalisia vastauksia. Kirjastoklubi tarjosi ajattelemisen aihetta, uusien ihmisten tapaamista sekä hyppäyksen pois arjen huolista. Se tuotti sosiaalisuutta, iloa, mielihyvää ja uusia ideoita. Jotkut vastaajista olivat kohdanneet Kirjastoklubissa uudelleen vanhoja tuttuja. Eräs vastaajista oli oppinut uusia asioita itsestään ryhmäkäyttäytymisessä muun muassa kilpailuhenkisyiden esiin tulemisessa.

"(Kirjastoklubi on antanut minulle) Hieman sosiaalisuutta, jota minulta puuttuu."

"Iloa ja mielihyvää. Olen löytänyt varsinkin toiminnallisilla kerroilla uudelleen jotain siitä 'lapsesta', joka joskus vuosikymmeniä sitten olin. Paljon uusia virikkeitä."

"Virikkeitä, mukavaa yhdessäoloa ja tekemistä. Olen iloinen, että olen tavannut uusia ihmisiä ja kohdannut uudelleen entisiä tuttuja. Olen myös oppinut jotain itsestäni ryhmäkäyttäytymisessä (esim. kilpailuhenkisyys tulee helposti esille)."

Mikäli Kirjastoklubin toiminta jatkuisi, vastauksissa toivottiin enemmän kirjallista toimintaa ja tiukkuutta. Toiveena oli myös erilaisia teemoja, kuten matkailu, henkilöhistoriat, taiteet ja harrasteet. Kirjastoklubissa ei oltu pidetty siitä, että teemoihin syventymiseen oli liian vähän aikaa. Yhden vastauksen mukaan klubin ote oli liian lempeä ja lapsellinen. Toivottiin myös aiheiden rajaamista ja syventämistä sekä enemmän kirjaston hyödyntämistä.

"En osaa sanoa, mutta joihinkin asioihin esim. kansainvälisyys (=musiikki) oli aikaa syventyä liian vähän."

"Oikeastaan pitäisi sanoa tässä, että en pidä siitä, että klubi loppuu, mutta toisekseen kesätauko on ihan hyvä. Mieleen ei tule mitään, mistä en ole pitänyt."

Mieluisinta Kirjastoklubissa oli leikkimielisyys, sosiaalisuus ja positiivisuus, iloiset ihmiset sekä aiheiden yllätyksellisyys. Esiin nostettiin myös hyvä ryhmähenki sekä virkistyminen ja uusien voimien saaminen.

"Hyvä henki ja ihanat vetäjät - ja tietysti porukka, joka on ollut ihanan ennakkoluulontonta. Ja että lainaustiskin tädit ovat olleet hengessä mukana aina tarvittaessa."

Viimeisellä kerralla käydyssä loppukeskustelussa esiin nousi pääpiirteittäin samoja asioita kuin kyselyvastauksissakin. Uutena esiin nostettiin ajatus Kirjastoklubin jatkosta. Osallistujat pohtivat itse mahdollisuutta jatkoon, sillä minulla ja Laura Hokkasella ei ollut mahdollisuutta jatkaa Kirjastoklubin vetäjänä. Yhdessä he kehittivät idean ryhmävetoisesta Kirjastoklubista - he ottaisivat vuorotellen vetovastuun kustakin kerrasta. Idea otettiin innolla vastaan ja vetäjänä pyrin kannustamaan heitä toteuttamaan sen.

Ajatus Kirjastoklubin jatkosta ei jäänyt vain loppukeskusteluun, vaan klubin toiminta jatkui syksyllä 2010. Vetäjinä toimii kaksi alkuperäisen Kirjastoklubin osallistujaa. Uuteen Kirjastoklubiin on riittänyt osallistujia jokaiselle kerralle. Teemoina ovat olleet muun muassa vanhat sanoma- ja aikakauslehdet, Oodi Marraskuulle sekä matka satujen maahan. Suunnitteilla on myös Kirjastoklubin omat pikkujoulut. (Yrjölä 2010.)

7 POHDINTA

Minulle tärkeintä koko opinnäytetyöprosessissa oli vetää Kirjastoklubi onnistuneesti ja tarjota osallistujille mukavaa ja virkistävää ajanvietettä. Koen onnistuneeni siinä hyvin. Me molemmat vetäjät näimme paljon vaivaa ja käytimme paljon aikaa Kirjastoklubin suunnitteluun, mutta kaikki oli vaivan arvoista. Uutiset Kirjastoklubin jatkumisesta lämmittivät mieltä erittäin paljon ja onnistumisen tunne kasvoi.

Kirjastoklubi on vapaaehtoisuuteen perustuva kansalaistoiminnan muoto. Mukaan sai tulla milloin halusi, eikä osallistujilta kerätty mitään tietoja. Missään vaiheessa syksyä osallistujien ei tarvinnut esitellä itseään tarkasti, riitti kun kertoi etunimensä ja mitä söi aamupalaksi. Tästä huolimatta klubilaisista muodostui tiivis yhteisö. He jakoivat elämäkokemuksiaan avoimesti toistensa kanssa, kertoivat omaehtoisesti itsestään ja olivat kiinnostuneita toisistaan.

Perustelut ja tarve Kirjastoklubin kaltaiselle toiminnalle löytyvät muun muassa kirjastolaista ja Opetusministeriön kirjastopolitiikasta. Myös käytäntö osoitti, että Kirjasto-

klubin kaltaista toimintaa kaivataan ja kun sellaista on tarjolla, siihen osallistutaan innokkaasti. Osallistujien keskinäinen yhteisöllisyys lisääntyi, sillä heistä muodostui toimiva ryhmä. Heidän osallisuutensa lisääntyi jo silloin Kirjastoklubiin osallistumisella. He myös saivat vaikuttaa toiminnan sisältöön ja olemalla itse mukana he antoivat mahdollisuuden myös muille - Kirjastoklubia ei olisi ollut ilman osallistujiaan.

Osallistujat siis olivat jokaisella kerralla aktiivisesti mukana. Kirjastoklubin päättyessä he pohtivat yhdessä keinoja, joilla toimintaa voisi jatkaa. Prosessi alkoi keskustelusta ja päättyi uuden Kirjastoklubin syntymiseen, jonka vetovastuussa ovat ensimmäisen klubin osallistujat. Kirjastoklubi siis edisti osallistujiensa aktiivista kansalaisuutta - he saivat omalla aktiivisella toiminnallaan aikaan jotakin haluamaansa, joka on tarkoitettu yhteiseksi hyväksi.

Kevään 2010 Kirjastoklubin perusteella voisi sanoa, että yhteisöpedagogeille olisi käyttöä kirjastossa. Yhteisöpedagogeilla on tarjota kirjastolle muun muassa yhteisöllisyyttä ja osallisuutta edistäviä menetelmiä, tuoreita ja virkistäviä ideoita ja toteutusta, kyky ottaa vastaan ideoita myös muualta, suunnittelu- ja organisaatiokykyä sekä ammattimaista ohjausta. Heillä on valmiudet kohdata erilaisia ryhmiä, mikä puolestaan laajentaa mahdollisten toimintojen skaalaa.

Jos kirjastossa työskentelisi yksi yhteisöpedagogi pelkästään tuottaakseen uudenlaisia kirjastopalveluja, olisi tällä varmasti resursseja tuottaa monia erilaisia toimintoja useampana päivänä viikossa. Tällöin Kirjastoklubin kaltainen toiminta ei jäisi ainoaksi kirjaston tarjoamaksi uudenlaiseksi aktiviteetiksi. Kirjastoalan ammattilaiset voisivat keskittyä asiakkaiden tiedollisiin tarpeisiin, eikä heille kertyisi ylimääräistä työtaakkaa suunnittelutyöstä. Yhteisöpedagogi voisi puolestaan keskittyä suunnitteluun ja organisointiin.

Kirjasto tarjoaa laajat ja monipuoliset puitteet monille erilaisille toiminnoille. Sieltä löytyvät yleensä asianmukaiset kokoontumistilat, palveluhalukasta henkilökuntaa, tuhansia tarinoita, tuhansia faktoja, kiehtovia teoksia ja teemoja laidasta laitaan. Miksi tätä ei siis hyödynnettäisi uudenlaisia kirjastopalveluja tuottaessa? Kirjaston tärkeimpiä tehtäviä toki on asiakkaiden tiedonjonon sammuttaminen, mutta sen ollessa kolmas tila kodin ja työpaikan ohella, voisi siitä tehdä mahdollisimman monipuolisen ja useaa kohderyhmää palvelevan.

Jälkeenpäin pohdittuna mieleen tulee useita kehitysehdotuksia. Suunnitteluun ei voi koskaan käyttää liikaa aikaa, joten olisimme varmasti päässeet helpommalla, jos olisimme Laura Hokkasen kanssa suunnitelleet koko Kirjastoklubin jo ennen sen alkamista. Ennen jokaista kertaa olisimme voineet vielä kokoontua ja vetää yhteen tulevan kerran toiminnot. Kuitenkin koen, että onnistuimme suunnittelussa ja vetovastuukertojen jako oli hyvä ratkaisu.

Myös ryhmää olisi voinut hyödyntää enemmän, sillä joukkoon mahtui monen eri alan ammattilaisia ja mielenkiintoisia elämäntarinoita. Heiltäkin olisi varmasti tullut monenlaisia ideoita. Tosin Kirjastoklubiin osallistuttiin myös päästäkseen hetkeksi pois omasta arjesta, joten uudet ja tuntemattomat teemat olivat varmasti virkistäviä.

Kirjastoklubin edetessä koin myös opinnäytetyöni etenevän koko ajan. Aineistoa kasaantui pikkuhiljaa ja jokaisen kerran jälkeen sain hieman vietyä tekstiä eteenpäin. Olen erittäin tyytyväinen aihevalintaani, sillä koko prosessi oli opettava ja mielekäs ja minulla oli myös hauskaa. Koen, että saimme Laura Hokkasen kanssa aikaan jotain uudenlaista ja virkistävää. Tieto siitä, että Kirjastoklubi jatkaa toimintaansa omilla voimillaan, oli enemmän kuin hyvä uutinen. Se palkitsi kaiken vaivannäön, suunnittelun ja stressin, joita matkan varrella esiintyi. Pääsin myös sivussa toteuttamaan omaa pitkäaikaista unelmaani - hetken aikaa sain olla kirjastossa töissä

LÄHDELUETTELO

Asola, Aki 2007. Opi perusasiat – Kansalaisvaikuttamisen tyyliä ja keinot. Teoksessa Ylikarhi, Ville (toim.) Kuinka maailma muutetaan? Kansalaisvaikuttajan opas. Helsinki : Vihreä sivistysliitto ry, 9-27.

Harinen, Päivi, Honkasalo Veronika, Souto, Anne-Mari & Suurpää, Leena 2009. Ovi-
en availua. Teoksessa Harinen, Päivi, Honkasalo, Veronika, Souto, Anne-Mari &
Suurpää, Leena (toim.) Ovet auki! Monikulttuuriset nuoret, vapaa-aika ja kansalais-
toimintaan osallistuminen. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, 5-19.

Harju, Aaro 2003. Yhteisellä asialla. Kansalaistoiminta ja sen haasteet. Helsinki: Kan-
sanvalistusseura.

Harju, Aaro 2007. Aarre loistamaan. Teoksessa Harju, Aaro (toim.) Kansalaistoimin-
taan kätkeytyä aarre. Helsinki: Sivistysliitto kansalaisfoorumi, 10-25.

Hautamäki, Antti, Lehtonen, Tommi, Sihvola, Jukka, Tuomi, Ilkka, Vaaranen Heli &
Veijola, Soile 2005. Yhteisöllisyyden paluu. Helsinki: Gaudeamus.

HUMAK 2009. Humanistisen ammattikorkeakoulun opinto-opas 2009/2010.

HUMAK 2010. Humanistisen ammattikorkeakoulun WWW-sivut
<http://www.humak.fi/opiskelu/opiskelu-humakissa/yhteisopedagogi> Ei päivitystietoja.
Luettu 17.2.2010.

Hyyppä, Markku T. 2002. Elinvoimaa yhteisöstä. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Ilmonen, Kaj 2000. Sosiaalinen pääoma: Käsite ja sen ongelmallisuus. Teoksessa Il-
monen, Kaj (toim.) Sosiaalinen pääoma ja luottamus. Jyväskylä: SoPhi

Sallmén, Pirjo 2007. Kirjastotyö muuttuu, muuttuuko kirjastotyöntekijä? Teoksessa
Koripisaari, Jaakko, Saarti, Jarmo (toim.) Kirjastonhoitaja tulevaisuudessa - Millaista
osaamista kirjastot tarvitsevat? Kirjastonhoitajien säätiö, 15-21.

Kohonen, Kirsi & Tiala, Toni 2002. Johdanto. Teoksessa Kohonen, Kirsi & Tiala Toni (toim.) Kuntalaiset ja hyvä osallisuus. Lupaavia käytäntöjä kuntalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien edistämiseksi. Helsinki: Sisäasiainministeriö.

Keinänen, Taina & Mäkeläinen, Kati 2009. Aktiivinen kansalaisuus kotoutumisen edellytyksenä. Teoksessa Harinen, Päivi, Honkasalo, Veronika, Souto, Anne-Mari & Suurpää, Leena (toim.) Ovet auki! Monikulttuuriset nuoret, vapaa-aika ja kansalais-toimintaan osallistuminen. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, 183-204.

Kirjastolaki 1998/904. WWW-dokumentti.
[http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980904?search\[type\]=pika&search\[pika\]=kirjastolaki](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980904?search[type]=pika&search[pika]=kirjastolaki) Ei päivitystietoja. Luettu 17.2.2010.

Kirjastostrategia 2010. Tiedon ja kulttuurin saatavuuden politiikka. Opetusministeriön julkaisuja 2003:1.

MAMK 2008. Mikkelin ammattikorkeakoulun opinto-opas 2008/2009.

MAMK 2009. Mikkelin ammattikorkeakoulun opinto-opas 2009/2010.

MAMK 2010. Mikkelin ammattikorkeakoulun WWW-sivut
<http://www.mikkeliyamk.fi/yhteisopedagogi> Ei päivitystietoja. Luettu 17.2.2010.

Mäkinen, Ilkka 2009a. 1800-luvun alkupuoli: Kohti kansankirjastoja. Teoksessa Mäkinen, Ilkka (toim.) Suomen yleisten kirjastojen historia. Helsinki : BTJ Finland Oy, 73-135.

Mäkinen, Ilkka 2009b. Pitäjänkirjastojen läpimurto. Teoksessa Mäkinen, Ilkka (toim.) Suomen yleisten kirjastojen historia. Helsinki : BTJ Finland Oy, 136-150.

Mäkinen, Ilkka 2009c. Kirjasto fennomaanien kansansivistysohjelmassa. Teoksessa Mäkinen, Ilkka (toim.) Suomen yleisten kirjastojen historia. Helsinki : BTJ Finland Oy, 151-213.

Mäkinen, Ilkka 2009d. Yleinen kirjasto hyvinvointiyhteiskunnassa 1960-luvun alusta vuosituhatien vaihteeseen. Teoksessa Mäkinen, Ilkka (toim.) Suomen yleisten kirjastojen historia. Helsinki : BTJ Finland Oy, 384-453.

Opetusministeriö 2005. Kohti aktiivista kansalaisuutta. Kansalaisyhteiskunta 2006 – toimikunnan raportti.

Opetusministeriö 2009. Opetusministeriön kirjastopolitiikka 2015. Yleiset kirjastot. Kansalliset strategiset painoalueet. Opetusministeriön julkaisuja 2009:32.

PLACE 2010- Project description. <http://www.hio.no/Enheter/Avdeling-for-journalistikk-bibliotek-og-informasjonsfag/PLACE/PLACE-Project-description>. Päivitetty 28.8.2009. Luettu 2.2.2010.

Rönnerberg, Leif 1999. Eriytynyt ja moniulotteinen kolmas sektori. Teoksessa Hokkanen, Liisa, Kinnunen, Petri & Siisiäinen, Martti (toim.) Haastava kolmas sektori. Pohdintoja tutkimuksen ja toiminnan moninaisuudesta. Jyväskylä: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry, 78-100.

Vatanen, Pirjo 2009. Modernin suomalaisen kirjastoliikkeen synty. Teoksessa Mäkinen, Ilkka (toim.) Suomen yleisten kirjastojen historia. Helsinki : BTJ Finland Oy, 223-289.

Vilkkä, Hanna 2006. Tutki ja havainnoi. Helsinki:Tammi.

Vårheim, Andreas: Theoretical approaches on public libraries as places creating social capital. <http://ifla.queenslibrary.org/IV/ifla74/papers/091-Varheim-en.pdf> luettu 2.2.2010

Yrjölä, Maija 2010. Sähköposti 11.11.2010. Ensimmäisen Kirjastoklubin osallistuja ja uuden Kirjastoklubin vetäjä.

LIITE**KIRJASTOKLUBI-PALAUTE**

Täydennä aloitetut lauseet mielesi mukaan. Palautelomakkeet käsitellään luottamuksellisesti ja anonyymisti, joten sinun ei tarvitse laittaa paperiin nimeäsi. Vastaathan mieluusti usealla lauseella kaikkiin kohtiin.

Mielestäni Kirjastoklubi on ollut...

Kirjastoklubi on antanut minulle...

Jos Kirjastoklubin toiminta jatkuu, toivoisin..

En ole pitänyt Kirjastoklubissa siitä, että...

Kirjastoklubissa kehittäisin...

Kirjastoklubissa mieluisinta on ollut...

Vapaa sana

**KIITOS PALAUTTEESTASI JA ENNEN KAIKKEA KIITOS
OSALLISTUMISESTASI!!!**

LIITE 1.

Yksisivuinen liite

LIITE 2(1).

Monisivuinen liite